

Motion till riksdagen 2006/07:Sf242

av LiseLotte Olsson m.fl. (v)

Finansiell samordning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om målet med finansiell samordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om lokal implementering av uppdraget om förbättrad samverkan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samstämda målbeskrivningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ansvar för personer som har en restarbetsförmåga men som inte kunnat få ett reguljärt arbete för denna del.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillskapa en samlad och kraftfull omställningsstrategi som bygger på individens rätt till arbete efter egen förmåga.

2 Inledning

Nittioalets lågkonjunktur präglades av stora personalminskningar, omorganisationer och nedskärningar. Detta gjorde att människor fick slita hårt i slimmade och underbemannade organisationer. Konsekvenserna visade sig tydligt i ett ökat antal långtidssjukskrivna. Framför allt drabbade detta kvinnor i offentlig sektor.

Orsakerna till den ökade sjukfrånvaron går att finna i det hårdnande klimatet på arbetsmarknaden. I samma takt som sjukfrånvaron steg ökade även sjuknärvaron och övertidsarbetet, och de stressrelaterade sjukdomarna visade sig tydligt i statistiken. Dessa faktorer bidrog till att det relativt kvalificerade rehabiliteringsarbete som ändå fanns till hands tidigare kollapsade, vilket i sin tur ytterligare bidrog till den ökade ohälsan i arbetslivet.

De långa sjukskrivningarna ser nu ut att sjunka. Det är emellertid svårt att glädja sig åt detta. I jakten på att nå målet att halvera sjukfrånvaron ifrågasät-

Fel! Okänt namn på

ter nämligen Försäkringskassan allt oftare de sjukintyg som behandlande läkare skriver. Detta har medfört att tusentals personer förlorat sin ersättning. Redan sjuka och svaga riskerar att skadas allvarligt. Försäkringskassans praxis har hårdnat betydligt. Många sjukskrivna upplever att de jagas och att Försäkringskassan drar in människors sjukpenning på lösa grunder – utan förvarning. Denna hårdnande attityd har också medfört att personer hamnar mellan stolarna och avvisas från arbetsförmedlingen som säger att de är för sjuka för att söka jobb samtidigt som Försäkringskassan nekar dem sjukpenning.

3 Människor faller mellan stolarna

Ett allvarligt problem är att Försäkringskassan gör andra bedömningar än sjukskrivande läkare och helt enkelt förklarar personer som friska mot läkares ordination. Vidare förekommer det att sjukskrivna arbetslösa utan förvarning från Försäkringskassan får besked om att de anses friska och att de därmed står till arbetsmarknadens förfogande. Den försäkrade kan nämligen, enligt nuvarande praxis, tänkas ha en viss restarbetsförmåga och med lämpliga åtgärder från sjukvård och arbetsförmedling kan den försäkrade anses återgå till att stå till förfogande på arbetsmarknaden, åtminstone till någon del. Som en konsekvens av detta dras då sjukersättningen in. Under tiden har den försäkrade blivit s.k. nollklassad när det gäller den sjukpenninggrundande inkomsten och med stor sannolikhet även blivit av med sitt arbete. Efter att ha friskförklarats av Försäkringskassan tvingas dessa personer att söka försörjningsstöd eftersom de inte får vare sig lön eller sjukpenning.

Vidare har det länge varit känt att Försäkringskassans praxis inneburit att sjukskrivna personer tillerkänts sjukersättning i stället för sjukpenning. Det finns signaler bl.a. genom landets socialförsäkringsnämnder att denna förändring skett tämligen mekaniskt och utan någon längre framförhållning från Försäkringskassans sida. Exempelvis har sjukersättning i mycket liten utsträckning kombinerats med rehabiliteringsinsatser eller ens rehabiliteringserbjudanden till den försäkrade. Det är lätt att få uppfattningen att människor skrivs över till en annan ersättningsform både för att spara pengar och för att det ska framstå som att sjukfrånvaron är mindre omfattande än den är.

När en del av dessa sjukersättningar ska omprövas uppstår det i bland situationer när Försäkringskassan anser att det tidigare beslutet var felaktigt. En sådan situation kan uppstå exempelvis mot bakgrund av att Försäkringskassans praxis förändrats i en mer restriktiv riktning. För den försäkrade kan konsekvenserna bli förödande.

Det finns också uppgifter från fackliga organisationer om att uppsägningar på grund av sjukdom numera blivit mycket vanligt. Bakgrunden är att den bestämmelse om att sjukpenning inte får beviljas av arbetsmarknadsskäl som infördes under slutet av nittioalet numera tillämpas alltmer flitigare och alltmer bokstavligt. Därför blir allt fler sjuka som inte anses kunna rehabiliteras till-

baks till sina gamla arbeten uppsagda. I flera fall har dessutom Försäkringskassan redan dragit in sjukpenningen för dessa personer.

Tanken med att bekämpa ohälsa har varit att sätta individen i centrum och få människor tillbaka till arbete genom insatser för ett rymligt arbetsliv, inte att detta skulle ske genom en hårdare tillämpning av försäkringen eller att sjukskrivna förs över till andra ersättningsslag. Människor kan inte plötsligt och utan egen förskyllan ställas utan försörjning. Om legitimitet ska uppnås för de åtgärder som görs i syfte att få sjuka tillbaka till arbetslivet måste uppenbara fel rättas till.

4 Krav på myndigheternas samverkan

Många som är sjukskrivna upplever att de är utlämnade till olika instanser och att de bollas mellan dessa. För att komma till rätta med detta problem har arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fått i uppdrag att se till att myndigheterna samarbetar bättre och att det s.k. överlämnandet sker så att ingen faller mellan försäkringar och myndigheternas ansvarsområden.

Försäkringskassan, arbetsförmedlingen, socialtjänsten och sjukvården har alla olika kompetenser att bidra med som är avgörande för den sjukskrivnas återgång i arbetslivet. Det är viktigt att denna samordning sker med individen i centrum. Därför är det avgörande att det finns tillräckligt lagstöd gällande att samordna sina resurser och specialkompetens. Genom finansiell samverkan ges myndigheterna möjlighet att samordna sina resurser för att människor som av olika skäl inte befinner sig i arbete ska rehabiliteras. Detta fungerar inte tillräckligt och regeringen bör därför vidta ytterligare åtgärder som säkerställer att målet med den finansiella samordningen uppnås. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att hantera problemet med att människor faller mellan stolarna gav den förra socialdemokratiska regeringen i maj 2006 i uppdrag till Försäkringskassan och arbetsförmedlingen att förbättra samordningen myndigheterna emellan. Gemensamma avstämningsmöten mellan Försäkringskassan och arbetsförmedlingen ska hållas för att ge ett bättre underlag för Försäkringskassans beslut om sjukpenning. Dessa avstämningsmöten handlar också om att se till att aktivt arbetssökande arbetslösa personer, som inte längre ska vara sjukskrivna, garanteras stöd på vägen tillbaka till ett arbete. Ett huvudsyfte med dessa avstämningsmöten är att myndigheterna ska samråda före beslut i ärenden som berör båda myndigheterna. När en arbetslös person inte längre anses ha rätt till sjukpenning ska Försäkringskassan ta kontakt med arbetsförmedlingen och den enskilde för ett avstämningsmöte innan beslutet fattas. Om behov finns ska frågan lyftas upp till en gemensam beredningsgrupp. Efter ett eventuellt nej-beslut ska den enskilde erbjudas ytterligare ett gemensamt möte med arbetsförmedlingen.

För att detta arbetssätt ska ha avsedd verkan och ske på ett rättssäkert sätt, måste detta uppdrag vara förankrad även på lokal nivå. Varje kontor och varje anställd inom respektive myndighet ska känna till detta uppdrag och hur det

Fel! Okänt namn på

ska tolkas. Därför bör ett uppdrag inklusive krav på återrapportering om lokal implementering av uppdraget om förbättrad samverkan skrivas in i regleringsbrev till AMS respektive Försäkringskassan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.1 Samstämda målbeskrivningar

Det ska vidare uppmärksammas att Försäkringskassan och AMS har skilda mål för sin verksamhet. Försäkringskassan utgår i sina bedömningar utifrån målet att den sjukskrivne ska uppnå ”arbetsförmåga”. Graden av arbetsförmåga blir härmed det som ligger till grund för Försäkringskassans eventuella nekande till ersättning och att den sökande i stället står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetsförmedlingarna å andra sidan använder sig av begreppet ”arbetsför” för sina bedömningar. De båda myndigheternas begrepp är inte överensstämmande med varandra, vilket gör att den försäkrade riskerar att hamna i kläm genom att åtgärderna för att uppnå dessa olika målbeskrivningar drar åt olika håll. Därför bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att samordna Försäkringskassans och AMS målbeskrivningar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad som krävs är ett systematiskt arbetsmiljöarbete och rymliga arbetsplatser där alla får plats. Vi behöver myndigheter som samarbetar kring den sjukes livssituation för att lösa ohälsan. Försäkringskassan behöver ta till sig Arbetsmiljöverkets kunskap för att bättre förstå orsaken till ohälsa och därmed kunna ge den försäkrade rätt stöd.

5 Med individen i centrum

Det är inte alltid den bästa lösningen att långtidssjuka återgår till det arbete som gjort dem sjuka. Omplacering och kompetensutveckling kan lösa vissa problem, och anpassningsgruppers arbete är viktigt. Lönebidrag ska kunna beviljas på befintlig arbetsplats.

Andra viktiga insatser är att långtidssjuka redan under sjukskrivningsperioden kan få stöd och hjälp av arbetsförmedling att finna nytt arbete och yrke. AMS har dock tidigare inte arbetat gentemot personer som har en anställning, och att få denna målgrupp inom sitt ansvarsområde kräver tillräckligt med resurser. Samhall AB bör kunna få i uppgift och resurser att mer offensivt ansvara för dem som har en restarbetsförmåga men som inte kunnat få ett reguljärt arbete för denna del. Även andra offentliga institutioner bör kunna få detta uppdrag för att bl.a. kunna erbjuda jobb inom fler yrken och på fler orter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

De s.k. nystartsjobb som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2007 är inte verkningsfulla utifrån dagens tuffa arbetsmarknad, vare sig när det gäller föreslagen volym, inriktning eller angivna villkor. I stället bör en samlad och kraftfull omställningsstrategi som bygger på individens rätt till

Fel! Okänt namn på

arbete efter egen förmåga tillskapas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det viktigt att de erfarenheter av samverkan som hittills gjorts, exempelvis inom pilotprojektet PILA, som handlat om insatser för att få tillbaka långtidssjukskrivna i arbete tas till vara. En viktig fråga i detta projekt har handlat om att sjukskrivna ska träffa arbetsförmedlare under pågående sjukskrivning i stället för att vänta tills personen eventuellt är arbetslös. Vidare visar dessa erfarenheter på vikten av att den enskilde individens egna initiativ när det gäller möjligheterna till ett eventuellt nytt yrke är utgångspunkten i en process för att få tillbaka långtidssjukskrivna till arbetslivet.

En avgörande viktig fråga när det handlar om att hitta åtgärder för att få människor tillbaka i arbete handlar om att anpassa arbetsplatser. Detta är viktigt inte minst i fråga om lönebidragsanställningar m.m.

Arbetet med att komma till rätta med dessa problem borde koncentreras på att undanröja orsakerna till att människor far illa i dagens arbetsliv och att försöka ge dem som drabbats så goda förutsättningar som möjligt att komma tillbaka till arbetslivet. Vi behöver arbetsplatser där alla får plats, och vi behöver myndigheter som samarbetar kring den sjukas livssituation för att lösa ohälsan. Det handlar om rätten till rehabilitering, om att skapa en bred arbetsmarknad och ett rymligt arbetsliv.

Stockholm den 29 oktober 2006

LiseLotte Olsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

Kalle Larsson (v)

Gunilla Wahlén (v)

Josefin Brink (v)

Kent Persson (v)

Alice Åström (v)